

ԾԱՆԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի
համար գիտել:

Առ. Հրատարակիչին
ԳՐԻԳՈՐ Պ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ

Տնօրէն ԽԱՉԻՆԷԻ ՖԻԻՆՈՒՆԻ
և Տէր ԱՍԼՐ Գրաստան:
Կ. Պոլիս, Պապը—Ալի ճասսէսի,
թիւ 44:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ԿԱՆՈՒԿ
Պոլսոյ համար տարեկան (52 թիւ) 20
Գաւառաց համար 33 զրէ:
Ռուսիոյ համար 35 ռուպլի
Ուրիշ երկրներու համար 7.5 ֆրանք
Փափաքողներու իրեն իմոյշ թերթ մը
կը զրկուի ձրիաբար:
Կաւառներէն գրամի տեղ Օսման-
եան նամակագրոյժ եւս կ'ընդունուի:
Նշանակման տողը 2 զրուշ:

محل اداره سی

استانبولده باب عالی جاده سنده
عصر کتبخانه سی صاحبی «زغایک»
غزته سی ناشری و «خزینه فنون»
غزته سی مدیری کرقور

S'adresser à
Krikor B. Kaïssérian
Editeur des journaux heb.
«Dzaghik» et «Hazineî-funoun»
proprietaire de la lib airie
«Assir»
Bab-Ali, Djaddéssi. N. 44
Constantinople

20 Փարս

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 Փարս

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 10

ՇԱԲԱԹ

10 ՅՈՒՆԻՍ 1894

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առեւտրական մը	
տա.թիւ	Յ. Մ. Ա.
ճառ. մը	ԵՔԻՄ ՏԵՄԵՐՏԵՄԵՆ
Ինչո՞ւ չեն գրեր	Խ. ՍԵՐՍԵՍ
Բաց նամակ	ՅՐԱԿ
Աւելի երջանիկ	ՅԱՍՄԵՆԿ
Կայսրածքները ի՞նչ ըսին	ՍԵՐՍԵՍ ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
Կարգական հանդէսներ	ՍԵՐՍԵՍ ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
Անճարակին հարմարութեան	
նկար (փերթան)	ՄԵԼԻՍ ԵՐԱՆԵՆԵՍԵԱՆ
Շերտները (շերտաւորում)	
փոսքը	Յ. Մ. Ա. ՅԱՅՍԵՐԵԱՆ
Գրական լուրեր	ԳԵՐՍԵԱՆ
Նշանակել լուրերը. — Արժէք գրամից. — Ազգեր:	

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Անցեալ շաբթուան «Մայիկ»-ի մէջ
պատմած էինք Կէտիկ-Վաչայի մէջ որո-
տահած առեւտրական մը պարագայ-
ները: Այդ գէպը եթէ մին ըլլար այն
սովորական տեսարաններէն, որ կը պար-
զուին միշտ ստորին խաւերու մէջ, թե-
րեւս չլրացէինք անով, բայց դժբաղդա-
բար խնդիրը շատերուն կարծածին պէս
չէ:

Կը ճանչնային սիրահարական այդ խա-
ղին երկու գերակատարները և բնական
էր որ հետաքրքրուէի անոնցմով:

Երիտասարդը, ինչպէս որ առաջ ալ
գրած էինք, ստորին գաղտնարդէ՛ իւր
օրագրահին իսկ ճարեւաւ անկարող գա-
տարկապարտ մըն է, որ վաղոցները չափ-
չրիկը մասնագիտութենէն դատ գրե-
թէ չունի ուրիշ առաւելութիւն մը:

Աղջիկը ասկայն, որ իրաւ անխոր-
ճութեամբ գայլին ծուլակն ինկած կե-
րեւի, պատուաւոր բնասնիքի մը կը վե-
րաբերի, և հա՞րկ է ըսել թէ շատ գրե-
թաղղ կեանք մը պիտի ունենար, եթէ
երբէր կնքուէր այն ամասնութիւնը, որու
իրազօրծումին համար ամեն ճիգ կը
թափէր իր սիրահարին հետ:

Տեսած էի զինքը, ստորուն քանի մը
ամիս առաջ, երբ իր յաճախած դպրո-
ցին մրցանակաբաշխութեան հանդէսէն կը

գաւնէր. որչա՛փ դեղեցիկ, որչա՛փ սի-
րուն այդ աղջիկը. գլուխէն մինչեւ ստորը
ճերմակներու մէջ փաթթուած, լայն ժա-
պաւէն մը, որու վրայ իր վարժարանին
անունը փակցուած էր սակի տառերով,
ուսին վրայէն երկնցած ու մէջքին վրայ
սիրուն կապով մը վերջացած, սեւ, խոր-
տեաշ ու ցանց ջիւր մազերու խորձ մը՝ որ
ձիւն գէմրին բարձրիւրը, ճերմակ հա-
գուստին վրայ անբացարձեք տպուորութիւն
մը կը թողար, ու վերջապէս մի-
ջակ, կակիկ, գլխով հասակ մը որ քաղ-
ուածքին ալ մասնաւոր հրապոյր մը կա-
տար: Առ անտարբեր զինքը գիտողնե-
րուն փողոցէն անցած էր այդ հրեշտա-
կազմ աղջիկը, որուն վրայ շնորհ կը
փայլէր համակ:

Եւ երեւակայել թէ, այդ աղջիկն էր
որ շաբթ մը առաջ Ոստիկանութեան
գուռը կը տարուէր իր — չեմ համար-
ձակիր կոր բռն — սիրահարին հետ, ու
գիտնալ մանաւանդ թէ, ոչ Ոստիկանու-
թեան պաշտօնեայնէրու համոզիչ խօս-
քերը, ծանօթ ու անծանօթ հետաքրքրի-
նէրու հայրական խրատները, ու մինչեւ
անգամ իրեն կեանք տուողներուն ար-
տասնքը չէին կրնար աղդել այդ գեղե-
ցիկ մարմնայն մէջ փակուած սիրտին,
տպուորութիւնը ինձի հետ կրնան զգալ
րնթերցողները:

Բայց յանցանքը որո՞ւնն է, երբ եղած
հարցաբնութիւնները երեւան կը հանեն
թէ, այդ առեւտրական վաճառականին
սիրահարութեան մը արդիւնք չէ եղած,
երբ այդ անխորձ աղջիկը կը պնդէ թէ
անողոր սէրը շատանց բոյն դրած է իրենց
ներսիկին և, ինչ որ աւելի ծանր տպա-
ւորութիւն կը թողար մեր վրայ, իր ծը-
նողը բաւական աստիճանաւոր եղած
է հիմնական դարման մը տալու այդ
մաղպաշէնակին մէջ բացուած աննշան
վէրքին, որ վստահ մը յառաջ բերած է
հիմա:

Յանցանքը որո՞ւնն է երբ առեւտր-
ական տակաւին քանի մը օր առաջ թա-
փառիկ սիրահարը առանց ընդդիմու-
թեան կ'ընէր իր սիրուհին տու-

նը, ու անոնց պղտիկ պէտքերը կը հոգայ
նոյն իսկ այն բացօթեայ գետնին վրայ,
ուր առեւտրական գէպըրը անդի կու-
նենար:

Կրտսէ թէ, այդ տղան շատ ժամա-
նակ կ'երթայ կը պըրտայ եղեր նաեւ այն
դպրոցին շուրջը, ուր իր սիրուհին կը
յաճախէր: Բարեբաղդաբար դպրոցին
վարչութիւնը, իրենց խնամոց յանձնաւած
անմեղներուն բարոյականին նախանձա-
խնդիր, աշակերթ հսկող մարմին մը, ան-
ցուղարձը չուսով կը կռահէ ու այդ օրը՝
աղջկան դպրոցական առօրեայ յաղնու-
թեան վերջին օրը կ'ըլլայ:

Բարեբաղդութիւն մը չէ՞ր այս դժ-
բաղդութիւնը, այն ծնողքին համար, որ
այդ օրէն սկսեալ աւելի մեծ միջոց մը
կուսենար չորս աչքով հսկելու այն մար-
րած դաւկին վրայ, որ սաչնէն չհեռա-
նալու կը դատապարտուէր այդ օրէն ըս-
կըսեալ:

Ուրախ ենք լսելով որ, աղջիկը — գո-
նէ հիմա — հեռացուցուէր է իր սիրահա-
րէն և իր զգաստութեանը փափագող
ծնողքն ու բարեկամներ կը ջանան համա-
զել զինքը եւս կենալու այն աղէտները
սէրէն ուրիշ վիճակ մը տալու համար,
լուրջ ու պատուաւոր մէկ քանի երի-
տասարդներ չեն ուշացած իր ձեռքը
խնդրելու:

Փափաքելի էր որ այս գէպըրը աւելի
լուրջ ըլլար. հրաւիրէր աղջիկին տէր
շատ մը ծնողքներ, սրբ իրենց գոնէրը
շատ անգամ բաց կը թողան ծանօթ ու
անծանօթ երիտասարդներու առջեւ: Ան-
փորձ աղջիկները ի՞նչ յանցանք ունին
երբ իրենց տունն յաճախող երիտասարդ-
ներէն կը խտրուին և ծնողքներու անհո-
գութենէն օգուտ քաղելով անձնատուր
կըլլան անոնց:

Յ. Մ. Ա.

ՃԱՌ ՄԸ

Պատուական հանդիսակա՛նք,

Ս. Ներսիսեան վարժարանի պատուաբաժան Հոգարարձութիւնն ինձ պատիւն ըրաւ ինչ խնդրելու՝ որպէս զի բանախօսեմ այս կիսամեայ մրցանակաբաշխութեան հանդիսին մէջ։ Առանց այդ հրաւիրանաց ալ՝ այս համախմբութեան մէջ պիտի կրնայի՞ լուսկալ, ես՝ խօսքի արուեստագէտ ու խօսքի հաւատացեալ, ես՝ որ փոյթեռանդն տարածեմ խօսքս ս'ը որ խնդրուած է այն. ես, որ հեռուէն Հասգիւղ եկած եմ շատ անգամներ՝ սրտիս երախտագիտութեան նուիրական հարկըն ընծայարեցելու համար առ պատուական իմ հայրենակիցներս. որոնք արդեամբ կը դաւանէին զի։ Ստեփաննոս և զՍ. Ներսիս։

Բարեբաւարիկ կը համարեմ անձս՝ որ այս անգամ հեռուէն չեմ գոր հանդիսավայրս. և մանաւանդ թէ շատ մօտէն կուգամ հոն։ Ս. Ստեփաննոսի ու Ս. Ներսիսի կրկին տաճարաց աստուծոս ու երեկոյեան երգերն արձագանգ կը դանեն այն դարարողեաց հնաւորց յարկին տակ՝ ուր ծնած եմ, և ուր Արծրունի քահանային կամ Ներսէս Վարժապետեանին կամ Ազատի Եփէնտի կամ Ալիսի Տիւրքի կամ Յարութիւն Տէմիրճիպաշեան անդրանիկ հօրեղբորս նախադասութեամբ՝ յաճախ ի խորհուրդ կը դաւարուէին ընտրեալք թաղին։ Այն յարկէն, ուրից էր երբեմն իրբեւ ուսանող Ս. Ներսիսեան վարժարանը։ Ս. Ներսիսեան վարժարանին իրբեւ Հոգարարձու կու գամ այսօր հանդէս արտայայտ հանդիսավայրս, ուր ամեն բանէ յառաջ իմ անկեղծ շնորհակալեքս պիտի յայտնեմ առ Պատուական թաղական խորհուրդն, որ հազիւ ծննդավայրս վերահաստատած՝ փութաց հրաւերի յոյժ ողորջ յուզիւ ինձ զիր գրեւ, զորոյ մեծաշուք Առնետպետն և Առնետպետն որպէս և պատուարժան Հոգարարձութիւնն՝ ինձ պատիւն բրին անձամբ ի պաշտօն զիս հրաւիրելու։

Ա.

Յետ այս քաղցր պարտականութեանս կատարման, բանախօսութիւնս կը բանամ... արտասուօք, աւա՛ղ։ Նախադասութեանս թիւոն վրայ բազմած չենք տեսներ մեր աւագերէջը, մեր կրթական ու կրօնական հանդիսից աւագ դահլերցն, Արծրունի Տ. Գեորգ քահանան։ Գի՛թ իւր երիցատան մէջ գտնուէր Տէր Պապան, իւր մահճաթիւն վրայ՝ որպէս մերթ՝ վաղանցուկ հիւանդութեանց պարագային, և՛ յետ հանդիսիս աւարտման՝ երթոյն իւր սուրբ աջն համբուրել և բեկ իւր արտ. խօսքերն, որոնց այլ եւս պատգամի ձեւ ու դրօշմ կ'ընծայէին իւր գարաւոր տարիքն, իւր հեղինակութիւնն հին վարժապետի և երիցանց երիցապետի, իւր ընդարձակ հզօր հաւատքը՝ սիրով և ուսումնասիրութիւններով կրկնակի զօրացած և ընդարձակած։ Տէր Պապան ոչ եւս է մեր մէջ... Եւ իմ արտասուելից աչիւնքս, Տիրուհիք և Տեա՛րք, դեռ սեւահեր՝ դեռ յոյժ ծաղկահասակ էակ մ'ալ ի զո՛ւր կը փնտռեն չուրջս Հոգարարձու պաշտօնակցացս համակրելի խումբին մէջ... Անուանեցիք Կարապետ Պարոնեանն։ Ո՛հ, ազնուականութիւնն եթէ Հայոց մէջ կարուած ըլլար, այդ երկոստարից հետ պիտի վերսկսէր։ Հոգաբարձութեան պատուաբեր, վարժարանին լուսարեւր ու թաղիս ընդհանրապէս շնորհաբեր

այդ հաղաւթիւս անձին՝ որպէս և բարեկոյտ պատանեկիկ Փեշտիմաշի Սահակին՝ տարածամ վախճանն երրակի սեւ չըջանալով կը պատէ մրցանակաց այս հանդիսավայրս... Այլ այժմ որքե՛ք մեր արտասուքը, Տեա՛րք. «Սրբէ՛ արտասուք, մա՛յր...» Ուսանող այս մատաղ մանկուոյն նորաթիթի հոգւոյն համար՝ որուն յատկապէս սահմանեալ է հանդէս՝ լաւագոյն մկրտութիւնը չէ արտասուաց մկրտութիւնն։ Ուրեմն մանկեք խկոյն մեր նիւթին մէջ։ Բանախօսութեանս նիւթն Հասգիւղ պիտի ըլլայ, իւր սղբատութիւնն։

Բ.

«Աղքատութիւն»։ Ի՛նչ ազեղ անուն։ Բազմաց համար տակուին ի՛նչ անուանարկիչ մակդիր՝ այդ «աղքատ» բառն, որ «Արեւիկեան մամլոյ» յօդուածոյս մէջ Հասգիւղի անուն կը յիշուի յանդիսին։

Ստեփան, նախ, Հասգիւղի աղքատութիւնն յայտնելովս ո՛չ աղաքէն իրողութիւն մը հաստատած եղայ. և Հասգիւղի աղքատութիւնն՝ առանց մակդիրի յայտնելովս՝ ո՛չ աղաքէն Հասգիւղի բարոյական հարստութիւնն հաստատած եղայ։ Զմեղ մեր նիւթական աղքատութեան համար արհամարհանելու արդէն հարցում մ'ունեմ ուղղելու. — Գիտէ՞ք՝ մը մարդն է աշխարհիս վրայ, որ ի խորաց սրտի խօսքն առ Աստուծո մեր յուզած ժամանակ՝ կրնայ տիեզերաց Արարչին նկատմամբ դորձածել «խնայարհեստ» բայն։ Աղքատ մարդն է այն։ Արքայ մարդորէն, ամենամեծ քնարերգական, նա է որ կը յիշէ՛ր Սաղմոսաց անմահ գրքին զլուսնեքնն մին կը սկսի այսպէս. «Սոնորհեցս, Տէ՛ր, զուսնին քս և լուսն ինձ, զի աղքատ և անա՛հ եմ ես»։ Այո՛, Տեա՛րք, աղքատ ենք մենք՝ ուստի և բաժանորդ Դաւիթի վեհութեան. աղքատ ենք մենք, ուստի և արժանի բրկատնեակեան երանութեան. «Երանի՛ աղքատաց հոգւով»։

Այս խօսքերէս անտարակոյս պէտք չէ հետեւցնել թէ ես, Գաղաքական անտեսութեան սկզբանց յարեալ, կը դատապարտեմ հարստութիւնն։ Աւետարանէն ու Սաղմոսէն յետոյ, Պրբլ խնայողութիւն պատմաբանին պէս երկուցածութեամբ կ'ընթերցեմ Ստամ Թմիթի «Հարստութեան պատճառաց» մատենան։ Այլ նոյն իսկ Տնտեսական մեծ գիտութեան համեմատ՝ ո՛չ աղաքէն հարստութիւնն նիւթին մէջ չէ միայն։ Եւ ես, որ հոն՝ «Արեւիկեան Մամլոյ»-ին մէջ՝ խօսեցայ Հասգիւղի նիւթական աղքատութեան վրայ, հոս՝ այս արեւելալըրթակ հանդիսիս մէջ ալ՝ Հասգիւղի բարոյական հարստութեան վրայ պիտի խօսիմ։

Գ.

Եւ նախ ի վեր հանենք մեր թաղին՝ եթէ կրնայ այսպէս բացատրուիլ՝ արտաքին պատահական բարոյական հարստութիւնն։ Ինձ համար՝ միակ կեանք մը մէջ կը կայանայ այն գլխաւորաբար։ Ո՛ր ոք Հայաբնակ թաղ մը մտնէ և հոն Եւրոպացիներ տեսնէ, անհնար է — Արեւմտեան տարրին ներկայութիւնն յԱրեւելոյ՝ զգայութեանց հզօրապէս նորոգիչ ըլլալով — անհնար է որ հաճոյ տպաւորութիւն մը չը կրէ, չողեւորուի, չը խանդավառուի։ Եւրպեան տարրին հետ բնականացութիւնը կամ շփումն՝ զգայութիւնները բթնացնելէ հեռու՝ զգայութեանց ազդեւրն հետզհետէ կ'ընդլայնէ և տակաւ զգացմանց ու դրական ծանօթութեանց կը փոխարկէ զայն, երբ մեզ չիտակից Եւրոպացիք իրենց փոխադարձ երկրին

զարգացեալ դասուն կը պատկանին։ Ապա ուրեմն, ցեղային աղնուացման կամ տոհմային զարգացման տեսակետով, մեր թաղին համար բարիք մ'է, մեր թաղին ծոցը բարոյական անգղնահատելի հարստութիւն մ'է՝ Հասգիւղի մէջ զոյգ մը Եւրոպական կրթարանաց գոյութիւնն։ Այդ հաստատութեանց Յարգոյ վարչներուն ի՛նչ որ յաւէտ չը պիտի ներէի, այն հետեւութիւնը պիտի լինէր՝ զոր իրենց վրայ այն նպաստաւոր կարծիքէս հանէին առ հասարակ Հայոց տգիտութեան։ Իսկ ի՛նչ որ երբեք չը պիտի ներեմ թաղիս Անդլիական կամ Գաղղիական կրթարանաց Տնօրէններուն, այն թոյլութիւնն է զոր կ'ընեն — թէ եւ կը դժկամակիմ հաւատալ — իրենց Հայ աշակերտութեանց՝ իրենց (այսինքն մեր) ազգն ու լեզուն անգոսնելու. եթէ քաղաքավարութեան ստանձին կանոնն է՝ օտարն յարգել, դատարանականութեան ստանձին պատուելն է՝ զի բայցնս սիրել. այն Հասգիւղցին՝ որ դատարանականութեան այդ տարրական ու նուիրական պատուելին դէմ կը մեղանչէ՝ Հասգիւղի անարժան է, ու չը գիտեմ թէ «մարդ» անունն արժա՞ն է։ Մեր թաղին օտար վարժարանաց յիշատակութեան նուիրած այն հաստատածս չեմ կրնար կնքել ստանց իմ ջերմ շնորհակալութիւններս յայտնելու թաղիս Բաղքական հասարակութեան մեծարեալ քաղաքից Աստուծոյ Պատուելին, որ՝ Ամերիկեան մանկապարտիկին Ազնուախոհ Տնօրէնութեան հետ միարան՝ հաճեցաւ հրաւիրել զիս ի մասնակցութիւն Ծննդեան ծառատանի կրթական, ընտանեկան ինքնավար հանդիսին, ուր ի բանախօսութիւն հրաւիրուած՝ թաղացոյ պարսք համարեցի խնդակից մանկանց բարեկամ այն կրթանուէր Տիկնանց, որոնք օժտած էին թաղս այդ սքանչելի հաստատութեամբ։ — Փոխանակ այն պովարից զորս հըրաւարակաւ ինձ չուղեց, սրբան տառել կը ջանիկ պիտի կացուցանէր զիս Աւետիս Պատուելին, եթէ Ծննդեան ծառէն ի՛նչ ալ տար ընծայ մը։ Մանկուք մարդաբնալ մեծանալ կը բաղձան. իսկ ես, ո՛հ կը բաղձայի մանկանալ՝ յոտալով որ... մա՛յր մը ունենամ...։

(Ծ-հ-հ-հ-հ-հ)

ԵՂԻԱ ՏԵՄԻՐՅԻՊԱՇԵԱՆ

«Ինձմի Զեն Գրեմ»

Ա. Տ. ԱՐՇԱՄ

Բարեկամ, ստացայ նամակդ որ աւելի դատաւորի մը հարցաքննութեան կը նմանի քան նամակի մը։ Մնայելով հարցումներուդ շարքին կը կցես նաեւ «ս'ը ես մեր գրողեաները, ինչո՞ւ չեն գրեր»։

Շիտակը բաւական դժուար է պատասխանել հարցումիդ, որ չիւթի ու շուարանքի մէջ ձգեց զիս։ Զգիտեմ ի՛նչ հետեւցնել տկարկած անձերու լուրքերէն և ի՞նչպէս պատճառը հասկընալ, քանի որ անձանթ կ'են մեզ իրենց մտածութիւնները սրունց մէջ իրենց արդարացումը գտնել կը կարծեն։

Եղիան, կըսես, ինչո՞ւ և ո՛ւր քաշուած է, ո՛րպիսի խորհրդածութեանց մէջ թաղուած, իր ծանօթ ու անծանօթ սիրահարներուն աչքերը կալ կալ ճամբան թողուցած է։

Իր գիւթիչ գրելը պաւկած է սեղանին

վրայ, որու առջեւէն ինքը չի հեռանար սակայն: Կարգացիր անշուշտ «Ծաղիկ»ի մէջ հրատարակուած իր նամակը, որով կը խոստանայ գրել և սպասողներու սրբաւորն տրամանաց դուռ ու դադար տալ: Եր հարցնես նմանապէս թէ, արդեօք նոր երկասիրութիւն մը պիտի բնէ, ո՛չ, այդպիսի խօսք մը չիկայ, բայց կրնայ հաւանական ըլլալ, որովհետեւ ինք այնքան բարի է որ, թէպէտ մենացած, առանձնացած՝ բայց շատ գործով կը զխտէ իր հաւատացելոց ջերմեռանդութիւնը իր մենաստանէն, և բնականաբար չպիտի թողար որ անոնք առանց ճարակի մնան:

Ետքը կը դառնաւ հրանդին ու կը հարցնես, արդեօք յոգնած է: Խնջ դիտեամ, երբ լեզուական պայքարը կը մղուեր, հրանդ, նոյն առթիւ միայն, մէկ թէ երկու անգամ գրեց. հարցումներէդ ձանձրացած, ելնեմ ուղղակի իրեն դիմեմ ըսի, բայց չի համարձակեցայ. որովհետեւ այնպիսի պատկերացումներ կընէ, որոնք թէպէտ արդարացում մը չեն իրեն, բայց յոգնածի մը երեւոյթը կառնէ, և վրան մեղքնալը կուզայ:

«Անհետացած սերունդ»ին հեղինակը սակայն, իրաւունք կուտայ քեզի, վասն զի մտքդ չգիտեր թէ ո՛ր մնացած է, և այս գրական ամբողջութիւնը ի՞նչ մտածել կուտայ իրեն: Կը յիշե՞ս, որքան անաչառ էր իր սուր գիտողութեանց մէջ մեր հանրային կեանքին վրայ, և որք իսկ են գրեթէ շարժառիթ իրեն հետաքրքրուողներու անվերջ հարցումներուն:

Է՛, կրես, «Ափսոսանք Ռամկին»ի հեղինակը ծերսէկ մըն է թէ յոյժած, հերթը պիտի սեպէ արդեօք իր շատ կարեւոր երկասիրութիւնները, որոնք մեր ընտանեկան կեանքին սրտակերպն են ըլլալով, մարդուս աւելի սրտին կը խօսին քան մտքին, և այնքան ճիշտ ու ճիշտ, տեղն ի տեղը գրուած բաներ են, զորս ո՛րքան կարգայ մարդ, միշտ նոր կը գտնէ: —Ո՛չ, բարեկամ, ո՛չ յոգնել գիտէ, ո՛չ ալ ծերակ մըն է, բայց աւելի Էքզլը, եթէ կուզես, մարդ կոյր ըլլալու է, որ չի տեսնէ «Ծաղիկ»ի մէջ պարբերական յոգնածներէն զատ, թերթօնը որ լուրջ ու ճշգրիտ պատկերն է Պոլսոյ ընտանեկան կեանքին. գտն չես գիտեր Պոլսը, բարեկամ, անոր կծու շեշտերը գէպի մայրը, վիրտուրոզ ակնարկութիւնները գէպի աղջիկը, կարժէր որ գրուէին ճիշդ այն բացատրութիւններով ու լեզուով, զորս կը գործածէ «Իրական կեանքի նուագներ»ու հեղինակը: Խնջ պիտի ըլլար անոնց վիճակը, եթէ անցեալ տարւոյն Արշակ Ֆէթվաճեանի «Մեր ինքնախօսք»ութիւնները խորագրով միտնողմանի, միայն երկասիրողներու համար գրուածը չունենար իրեն բնկեր, գեղեցիկ սեռին նկատմամբ դժուած այս պատկերը:

Գալով գեղեցիկ սեռին, կը հարցնես թէ, արդեօք սխալ է անոնց գործին ու կրօնին վրայ ունեցած համոզումնաւ, ապա թէ ոչ, ինչո՞ւ կը զրկեն ու կը զը-

րկատացնեն(1) գրասէր հասարակութիւնը. բայց ներքեւ յանդգնութեան, կերեւի որ միշտ պակաս խորհիլ կամ գործիդ եկած կողմը շօշափել միայն կը սիրես. յիշէ որ, գեղեցիկ սեռը որքան գործակիր, նոյնքան ալ գիւրազգած է, կրնան թէ վիրաւորուած են, և ալ մէյնէկ անգամ զարձած:

«Մայրա»ի հեղինակուհին ամենէն աւելի ցաւակիրը, վշտացածն է կրօնի. միանգամայն անողորձ իր գրուածներուն կարօտը քաջադէմութեամբ անարկն:

Սիպիլ ստրով ձեռքով կորած՝ չգիտցուիր ո՛ր է. ահա «Ծաղիկ»ի թերթեւում կը փնտռենք զինքը քեզ հետ:

Տիկին Սրվաճեան ամենէն բախտաւոր է, զի թաղը կը թուի իր սեռին մէջ, վասն զի երկար ըտելեմէն մը ետք գովելի ուխտագանցութեամբ մը վերականգն է երեւիլ և այնպիսի խտերու մէջ թափառել, որոնց իրական պատկերները թէպէտ ամեն օր մեր աչքին առջեւ են, սակայն որքան գրուի իրենց վրայ, այնքան մթին կողմեր պիտի տեսնենք պարզուած: Կարգա «Հայրենիք»ի այն թիւերը զորս այս շարժում քեզ կը հայնեմ սուրհանդակով, կարգա՝ «Բանի ամուսնութիւն»ը և գրէ սպասողութիւններդ որքան կարելի է շուտ ու անաչառ:

Քանի մը ամիս առաջ «Արեւելեան Մամուլ» քիչ մը քիչ չի գանգաւեցու այս գրական ամբողջութեան վրայ, որ քու, իմ և առ հասարակ ամենուն սիրտը կը կրծէ. «Մամուլ»ի աղաղակը կը նմանէր «Բաճաղու կուռքին չեղիկադադր, միայն ես մնայի»ին, և իրաւունք ունէր մտաւոր, քանի որ յաճախեալ նիւթական ու բարոյական վնասներու առջեւ անընդհատ մնաց, միայն այն պատճառաւ որ սիրտը մամուլին տակ գրած է և կեանքը համոզուն թերթին վրայ:

Է՛, բարեկամ, կը յուսամ որ կարողացայ գէթ մտաւոր գոհացում տալ անվերջ հարցերուդ, կը մտղթեմ որ անհրաժեշտ հովեր չի գտն գրուել վերակրթեալ տաղանդեցոյցի անհամարում «ինչո՞ւ»ներդ:

Խ. ՍՄՍՍ

Հետեւեալ Բաց նամակը թէեւ կարգ մը արիշ ձեւագիրներու հետ յանձնուած էր մեզ մէկ երկու շաբաթ առաջ, սակայն գծազգաբար երկրաշարժի ազդեքը վրայ հասնելով կարմնացած էինք զանոնք: Այս շաբթու գտած ըլլալով կը հրատարակենք:

ԲԱՑ ՆԱԲԱԿ

ՄԱՆԿԱՐԱՅՈՒՆ

Բա՛րեկամ,

Չգիտեմ գո՛ւն ի՞նչ կը խորհիս Ալպեր Սիմի «Ամուսնանալիք Աղջիկներ»ուն մեր օրագրութեան մէջ հանած աղմուկին վրայ:

Ամէն կողմէ մէյնէկ ձայն կը բարձրանայ և

(1) Կարօտը քաշել տալ:

խնդիրը կը ծեծուի միշտ առանց ու ելլուածով մը յանգելու: Ասիկայ այն հարցերն է՝ որոնք անհուն ազդեցութիւն ունին մարդկային ճակատագրին վրայ:

Սակայն կը տեսնես թէ խնդիրը փոքր առ փոքր իր գոյնը կը փոխէ ու ինչ նպատակով որ հրապարակ նետուած էր՝ նոյն այն նպատակը չունի հիմա ան: Դարմանին վրայ չէ որ կը խորհին:

Օրիորդներ իրար անցած՝ իրենց սրտին մէջ պատուաբող պայրոյթն ու յուսահատութիւնը կը պոռթկան իրենց յոյզերով գողգողուն գըրուածներու մէջ ու բոլոր բեռը երկասիրողներու ուսին վրայ կը թօթուեն, իսկ երկասիրողները:

Օ՛հ, անոնք միշտ պատրաստ են արդէն ամէն յանցանք իրական սեռին վրայ բեռնընկելու: Ու հիմա որոշապէս կը տեսնուի թէ իրարու գէ՞մ մղուող այս խուլ պայքարը (այո՛ւ, որովհետեւ հիմա պայքարի մը փոխուած է ու երկու սեռը իր դատը կը պաշտպանէ եռանդով) հեռու անկողմնակալ յատակ մտածութիւններէ՝ շատ մը այլանդակ, անհարկի գաղափարներու ծնունդ կուտայ:

Եւ մէկը նոյն խալ այնքան յառաջ կ'երթայ որ, մեծադոյն արգելքներէն մին ցոյց կուտայ ամուսնական «արարողութիւններն ու ձեւակերպութիւնները՝ որոնք, կըսէ, դժբաղդաբար ընտանեկան բարուց անհրաժեշտ մտքը կը կաղմեն և զորս ոտնակոխ ընելը մեծ յանցանք մը կը համարուի հասարակաց կարծիքին առջեւ և այս ծախքերուն առջեւ հարկաւ համեստ քաակի տէր երկասիրողը տեղի պիտի տայ ու ետ քաշուի» ու կ'աւելցնէ՝ «պէտք է վերցնել այդ սովորոյթները»:

Մենք ամուսնական արարողութիւն ըսելով եկեղեցականը միայն կը հասկնանք, ինչ որ արգելք մը ըլլալէ հեռու, շատ աւելի գրաւիչ ու յանկուցիչ բան մը ունի իր մէջ:

Եւ ինչո՞ւ ամուսնական արարողութիւններն արգելք մը նկատուի. ո՞վ կարգիլէ «համեստ» քաակի տէր երկասիրողը իր ծախքերուն մէջ ալ համեստ ըլլալէ, և առ դժուար չէ: Չկա՞ն «համեստ» քաակի տէր երկասիրողներ, որոնք ամուսնական արարողութեանց և ձեւակերպութեանց (իր հասկցած իմաստով) ծախքերուն մէջ ալ համեստ գոնուած են:

Ես պիտի ըսեմ թէ ամեն շարժիչ պատճառը դատարարականութիւնն է կամ բուն դատարարականութեան չ'ոյրութիւնը:

Մեր օրիորդներն ու երկասիրողները չեն ըմբռնած ամուսնութեան էութիւնը, ամեն ինչ դրամի մէջ կը փնտռեն ու ամեն նպատակ անոր մէջ, անոր առջեւ կը հալի ու կը ցնդի: Ուստի գարմանալի չէ որ մեր աղջիկներն ու մանչերը իրենց թաթմ ու վառ օրերու թառամիլը տեսնեն պատրած աչքերով ու ամուսնութեան ետեւէ հաւաքեն դատն կերպով, իսկալ գեղեցիկն պէ՛ս՝ որու որքան մօտենայ մարդ այնքան անոր իրան խոյս տալը կ'զգայ կարօտախանձ սրտով:

Չէ՛, դրամին կոյր երկրպագուներն ըլլալու չեն անոնք:

Հիմա կը հարցնեմ քեզ, մեր իրական սեռը կ'առնէ՞ այն դատարարականութիւնը՝ որ աղջկան մէջ ապագայ ճշմարիտ կինն ու ճշմարիտ մայրը կը ծնի. կ'առնէ՞ այն կրթութիւնը, որով կ'արթնայ ու կը սորվի հաւասարապէս կիսել իր ամուսնոյն հետ կեանքի դատնութիւններն ու քաղցրութիւնները:

Հաստատ՝ որ ես յանձնառու չպիտի ըլլայի բնաւ մատուց մանուկին դատարարական-

թիւնը, նորահաս օրիորդներու, կամ աւելի ճիշդ, ապագայ մայրերուն յանձնել, քանի որ անոնք կ'անդիտանան ճշմարիտ մօր մը պարտականութիւնները, քանի որ անոնք մանուկին սրտին մէջ չեն կրնար ցանկել մարդուն, ճշմարիտ մարդուն զգացումները:

ՕՐԱՆ

ԱՒԵՂԻ ԵՐՁԱՆԻԿ

Հոն էլի դուն, մայրիկիդ հետ եկած, ժպտաւորովն, հողմածիլի ժապաւէններով պլուզիդ մէջ գեղերեւակ, ու անտարբեր՝ այն հիացիկ մրմունջներուն, զոր շուրջիդ բազմութիւնը կը փախրտար յուշիկ, իր ամենէն անօթի նայուածքները սեւեռելով, քու արշալուսային հրապոյրներուդ վրայ:

Ո՛վ իմ երկչոտ սէրիս... Բենէ քիչ մը անդին, ձախակողմը նստած էի ես, ներկաներու հոծ ութեան մէջ կծկւումս աներևութացած:

Ի՞նչ, հանդէս կար որ: Շիտակը ամեն բան մոռցած էի շուրջի ողբերգութիւնէս, քեզ նշմարելէս անմիջապէս յետոյ, ուշադրութեանս ամբողջ թափը կեդրոնացնելով վրայդ եւ հետեւելով ամեն մէկ շարժումիդ ու այն առատ անմեղ ժպիտներուդ, զորս անդիմադրէն կը սփռէիր չորս դիւղ, անոնց մէջ հմայքի նեկտարը ծորեցնելով շիթ առ շիթ...:

Իսկոյն չորսաճճի դաղախար մը անցաւ միտքէս: Կըր պզտիկ հայելի մը ունէի դէրպանս. ու բռնելով դոյն, արեւու ճառագայթի մը, որ շեշտակի առջիս կը ձգուէր, դէպ ի քեզ երկնցուցի, անկէ անդրադարձող լոյսը:

Հոգիի գիւնդըս հեշտանքով մը կը դիտէի հիմայ դքեզ, — միշտ դադրուել, — քու անհանգիստ դիրքիդ մէջ, ի վարձ քանալով վանել լոյսի այդ ցլացիկ ցայտքը որ կապտադոյն պլուզէր վեր կը սողոսկէր, դէպ ի վիզդ, դէպ ի ծովի պէս ճերմակ վիզդ, հոնկէ ալ երեսիդ թաւիչը լզելով աներեսաբար...:

Ի՞նչ սիրուն անխաչեմութեամբ մը ստիպեց լոյսի այդ պատառը գիտցաւ չեւտել այն դարմանադեղ թարմութիւնն որ կը բերւա-

պատկուէր գլխուդ ճուռճեւին մէջ. տոհմիկ աղջկան դիմադժութիւնդ, այտերուդ դալուկն ու այն աշնահար կարմրութեւք, որոնցմով տարփային հանգամանք մը կ'ստանային երեսիդ խնձորները:

Ի՛նչ մը վեր, եւ ահա աշուրներուդ վրայ է անիկա, առանց քաշուելու անոնց մէջ մըսցունելով իր խողըտող շառաւիղները:

Ու դուն թարթափեցիր ականդիքդ, ինքնաշարժօրէն թարթափեցիր դանոնք, թող տալով որ մետաքսաւէտ թարթիչներդ փոփոկին անոնց մէն մի քիթիւմին հետ, ու իրենց կիւրուրակ շուքը ձգեն բիւրեղուդ վրայ...:

Չորաճճի՛ կատակ, որ — գիտեմ — նեղացուց քեզի, եւ սակայն ստիպեց մատ փոքրիկ ձեռքդ արեւնոցի տեղ դէմքիդ բռնելու:

Բայց ես, ո՛վ կոյս անմատոյց, որ նայուածքիդ սիրադրգուութեամբ շղթայած ես էութիւնս համակ, կը նախանձիմ, չափազանցօրէն կը նախանձիմ այդ փսր մը ճաճանչին՝ որ, — ինձմէ՛ աւելի երջանիկ, — կրցաւ իր լուսոտ պատառը պտըտցնել մարմիդ թաւիչին վրայ ու դգուել թեթեւօրէն, բայց անյադօրէն բովանդակ թարմութիւնն որ կայ գլխուդ զրծովթեանդ վրայ ծիծաղկոտ ու աչերուդ մէջ տարփալուս...:

Իւսկիւստար

ՅԱՍՄԻԿ

ՆԱՅՈՒԱՆՔՆԵՐԻ ԻՆՁ ԸՍԻՆ

*** ին

Երկուքնիս ալ ճանչցար օր մը: Ան անտարբեր անցաւ քովէդ, ամեն անգամ, ես խեղդելով հեւքի մը մէջ սրտիս այրած հաւաքները:

Եւ յաւէտ սիրելի քեզ, խենդի մը պէս եւ ընկերս միշտ անտարբեր անցաւ քովէդ:

Ատեն մը, երբ իրարու հանդիպէինք, մըտածկոտ կը նայէիր աչքերուս մէջ եւ քու մոգական նայուածքդ իր ահարկու արտայայտութեան մէջ կը թերթէ ինձի. — «Յիմա՛ր տղայ, արդեօք սիրոյս կ'ապրուս...»:

Վայնասուն մըն է փրկաւ. տա իրար անցումին պատճառը Գոհարն էր որ մտիկ կընէր: Պէտք տեղէն անգամ չի խախտեցաւ, հպարտութեամբ չէր կերպներ:

— Չէ՛, հոգիս, աղջիկս նորէն քուկդ է եւս, ըսել կուզեմ օր քեզ տուն փետայ կառնեմ, դուն մեզի կուզաս:

— Կնիկ ըսածդ, էս օր դիտեմ, էրկանը էտէվէն կերթայ:

— Հա՛ եւս, օրդախ, անդին տպրուստնիդ կայ:

— Է՛:

— Է՛ ի՞նչուր ցտեմ, ի՞նչուր պիտի ընես:

— Գոհարը տպրեցնել չիլիւնքիս պարտքն է:

— Է՛ ամա, ան տղամե՛ չէ:

— Է՛, էրկան կընես կոր, բերնէս կը կըտրեմ, կիյնամ, կեղւամ, էրկու ծարը մէկ կը բերեմ՝ հոգ մընէր, անօթի չի մնար, Աստուած ողորմած է, պանիր հա՞ց մըն ալ չեմ կրնար կերցներ:

— Գիշերը ցարկուսն խառնելդ կօդտէ՞, օրդախ կլխնիդ խոթելիք. ծակ մըն ալ չունիք. մեր քէսէպիլչէն ալ առ թող լլցայ, զաւակս, էկու չէ մըսեր, ծախքերն ալ թող Մըլըրը քաշէ:

— Եա՛:

— Կընիկդ կառնես, մեր քովը կը նստիս:

Ատեն անցաւ: Երբ օր մը, մեր բարեբաղդ հանդիպումներէն մէկուն, աչքերդ նորէն դարձան ինձի՝ տժգունեցայ, սարսուռ մը սողաց հոգիս մէջ համակ ու կարծեցի թէ, քու նայուածքդ — դժոտ այս անգամ — ըսաւ ինձի. — «Եկո՛ւր, եկո՛ւր, թերեւս օր մը քեզ սիրեմ...»:

Երբ այն առտուն — կը յիշեմ — կ'անցնէի քու երջանիկ պատուհանիդ տակէն, սրտիս մէջ հիծելով ցայտնուազ մը ուր ամեն վանկ քեզ կ'օրհներգէր, արդահատանքով աչքերդ լեցուն՝ պատուհանիդ վար նայեցար ինձի, իմ գետնադարչ պաշտումիս մէջ, եւ անողոք մըտածում, հաւտացի որ քու արցունքոտ նայուածքդ ինձի ըսաւ. — «Կը սիրեմ...»:

Անկից վերջը ա՛լ երջանիկ եղայ ես: Իմ սրտիս դժխեմ աւերին մէջ՝ յոյսի ճաճանչ՝ քու նայուածքդ ինձ ապրեցուց կեանքը հեշտին երազներուն, յար կլմնելով ինձի անուշ բառը. — «Կը սիրեմ...»:

Եւ, օր մըն ա՛լ... օ՛հ, ա՛լ տալինը չէիր դուն... Եւ քու մեռցնող աչքերդ իրենց հեղնոտ սեւեռումին մէջ յուսահատօրէն անդուլթ նայուածք մը ուղեցնէ ինձի, որ սրտաց յաւէտ քան ըսաւ. — «Չէ՛, չէ՛, քեզ ա՛լ չեմ ուզեր...»:

Հիմա երբ դուն նոր ու ծաղրելիօրէն անխառն սիրով մը — սիրով իմ անտարբեր ընկերիս — երջանիկ՝ մոռցար քու առջի դունատ բուրբուր, իր հատնող խառնիկն հետ, ցուրտ հարցում մը միայն ունին քու աչքերդ, հարցում մը զոր քու հուր նայուածքներդ — երբ ա՛լ ինձի կը դառնան — կը կրկնեն մոլեգլին — «Ո՛ւր, ո՛ւր է Ան...»:

ՍՍՍԱԿ

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍՆԵՐԸ

Պարտաւոր, յողնեցուցիչ քննութիւններէն վերջը, ուր սովորական դարձած ձեւակերպութիւններ ամեն տեղ, ամեն տարի դը-

- Եա՛ մարմն-
- Ան ալ թող դոյ, օրդախ, անոր ալ տեղ կայ:
- Ետ մարմն:
- Բսինքս, ինձի նեղ կընեմ, մօրդ տեղ կընեմ:
- Չէ՛, չըլլար:
- Է՛ ի՞նչ պիտուր ընես աղջիկս:
- Մօրս տունը պիտուր տանիմ:
- Ճանեմ ան ծակուլային մէջ ինտո՞ր պիտի սիրուիք, վաղը մեկալն օր լսկտաիկներնիդ կը շատնան:
- Աստուած տայ, Աստուած տայ, ինչ տուր ալ գիտես:
- Կիտեմ նէ՛, մեղայ, անպտուղ ծառ չէիք ա:
- Բա, քու ինչուդէ՛ պէտք, կնիկը ի՞մա է չէնէ քուկդ, կուզես տուր, կուզես մի տար, էս վաղը կուզամ լուս աչքով կառնեմ կերթամ:
- Տամ նէ:
- Է՛, չես տար տէ՛ ինչ կընես, ետախճիի կուսկով պատուիրաբարան իմած Դաղախու կերած ունի՞ս, իս պապուկի տե՛ղ դրիր օր քէսէ պիլչէ ըսելով ողորմութիւն տաս. ստա-կըդ քեզի, աղջիկդ ինձի, էս էմ էրիկը:
- Վոյ հէմէն էրկնաս:

ԾԱՂԻՅԻ ԲԵՐՔՈՆԸ (10)

ՄԻՆԻՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

ԱՆՃԱՐԱԿԻՆ ՀԱՐՍՆԵՒՈՐՆԵՐԸ

- Չեմ ըսեր:
- Ըսէ՛, էս քու խօսքովդ ներս էկայ, մինչեւ չի խօսեցնեմ սրկէց հունա չեմ էրթար, տէ՛ ըսէ նայիմ:
- Աս ըսաւ ձեռքերը ծալեց, դռանը առջեւ հանդատիկ մը տեղաւորուեցաւ: Մարդկոտ դիտեր որ երբ էրիկ մարդ մը իրաւունքով բան մը կուզէ իրեն դէմ կենալ չըլլար: Տեղի տուաւ եւ ինչպէս կըսեն ջուրի պառկեցաւ:
- Չաւակըս, ըսաւ հատիկ հատիկ, գիտես օր էս Գոհարը ինէ՛ չեմ դատեր:
- Ան քու կիտնալիք պանդ է:
- Էս աղջիկս ինէ՛ չեմ դատեր:
- Է՛ աղէկ ա, իմացանք, ինեղը էս էմ օր քենէ էլայ աղջիկ ուղեցի, մի գատեր, մի գատեր, քիթիդ կարէ. թուրջի դիր:
- Ասոր վրայ դռանը դուրսը լաց մը, կոծ մը,

ընթացումն անհրաժեշտ էր հաստատել, կարող էր հոգաբարձուն կամ զլխաւոր պատասխանէն որ կուգայ պարզել զպրոցին տարեկան վիճակն ու քրոնոթեանց արդիւնքը, որք միշտ փայլուն, գոհացուցիչ եղած են — սակայն կրնայ ըլլալ: Չարեւած, ձեռնած պարբերութիւններով կը նկարագրուի կատարուած յառաջդիմութիւնը, որ շատ աւելի մեծ պիտի ըլլար եթէ . . . :

Հոս ի մէջ կը բերուին քանի մը բարեբաններ այդ շխտարուած յառաջդիմութիւնը չքմեղելու համար: «Սուղ միջոցի մէջ ձեռք բերուած այս գոհացուցիչ արդիւնքը, Տեա՛րք հանդիսականք, գործնական գրաւական մ'է թէ, Հոգաբարձութիւնս (կամ Տնօրէնութիւնս) գունդործած է, աշակերտաց ուսումնական վիճակը բարձրացուց աստիճանին հասցնելու, ըստ տրամադրութեան կազմական կանոնադրին, և ըստ բարձրագոյն կրթութիւն թաղեցուց, սակայն իրմէ անկախ պատճառներ արգելք եղան այս փառաքին իրագործելու իր լրութեամբ: Այս արդեւքներէ մին է, պիտե՛մք անձկութիւնը որ զղալի եղաւ ձեռնարկուած զպրոցական կալուածոց շինութեան կամ թողական խորհրդոյ հրաժարման, կամ թողակաց չգանձուելուն պատճառով: Ո՛չ նուազ ազդեցիկ պատճառներ են պաշտօնէից մէջ կատարուած փոփոխութիւնն, որ տեղի ունեցաւ վերջին եռամսեկին, (անսովոր բան մը չէ այս ալ, ինչպէս գիտենք) ծնողաց անտարբերութիւնն եւն. . . »

Կրնանք այս պատճառարանութեանց շարքը երկարել ուղածնուս չափ: Բայց խնդիրն այն է որ ձեռք բերուած արդիւնքը զոր սովորութիւն է գովարանութեամբ հռչակել ի լուր հանդիսական ծնողներուն, որքայի վիճակի մէջ կը գտնուի: Սակայն տեղեկութիւն է՝ ինչնային իր վերջնականով, չքմեղանքներու այս թույլ շրջ-

թայն վերջ միշտ ըստ սովորութեան, յոյս կը յայտնէ — ինքն ալ վստահ ըլլալով հանդերձ, թէ այդ յոյսն անմիջապէս կերպով ի գերեւելու տահմանուած է — թէ յառաջիկայ տարին աւելի արդիւնաւոր պիտի հանդիսանայ եւն. . . եւն:

Ըսենք աւելորդ է, տեղեկագրին ընթերցումը կ'աւարտի «որոտընդոտ ծափահարութիւններով», որուն կը յաջորդէ երգ մը, արուեստէն ու ներդաշնակութենէն զուրկ, խժըղութիւն մը, վստահ մեր գպրոցաց մէջ, մանաւանդ գաւառները, երգի և երաժշտութեան գաղափարներ չաւանդուելու ուղղակի իր նպատակին համար, այլ տարւոյն վերջերը, քննութեանց ու պարգեւաբաշխութեան առթիւ բռնագրութիւն պէտքի մը՝ հանդէսին փայլ մը տալու համար միայն:

Հապա, աշակերտաց գոց ըրած այն ճառով ու անիմաստ ճառերը. — «Ինչ քաջեր են խեղճերը այդքան խօսք իրենց չարչիւղած յիշողութեան մէջ խճողելու, խճկելու համար:

Ձի մոռնանք գաւառական սովորութիւն մ'ալ. քաղաքին բոլոր վարժապետներն իրենց արժանապատուութիւնը վիրաւորուած կ'ըզգան եթէ չի փութան հանդէսին փայլն աւելցնել իրենց անհնարանութեամբ: Եւ, ամենն ալ կուգան կարգաւ պոռոտ պարբերութիւններ լիւրտել, բիւրիցս յեղյեղուած՝ ծիսած զաղակարներ, պայմանագրական ոճով, շեշտով ու բառերով կրկնել, և հանդիսականներուն ձանձրոյթն աւելցնել:

Ժողովուրդը կը ցրուի, շուտ մը կը ցրուին նաեւ կրթնախորութեան, գպրոցախորութեան եռանդ արծարծելու նպատակով կազմակերպուած այս հանդէսներուն տպաւորութիւններն ալ, առանց ո՛ր և է հետքի և հետեւանքի:

Այո՛, «նպատակն» այդ է և արհամարհելի նպատակ մի չէ — ժողովրդեան սէր ներշնչել կրթութեան համար: Սակայն «միջոցը» յոյս է՝ սպարդիւն ու չարափոխուած: Ինչքանքը ցուցնելու՝ փառասիրութեամբ մարմնաշնորհները գոտաւորներն են որ այս կարգի միջոցներով կ'ուզեն համբաւ շահիլ, ժողովրդեան մէջ իրենց վարկ մը շինել: Շատ անգամ

անոր աչքին արցունքը չարցուց:

— Բա մարիկ, բաւ, քուկին ինչո՞ւ է պէտք, չոր կուտեմ, ցամաք կուտեմ, կրկան հացը կուտեմ, իմ հոգս ալ քեզի՞ ես տուեր, պանիր հացիկ պարզ կրեմիկ, անկէց ալ աղէկ պահ կայ:

— Երկու աչքիս լուսը գաւառի, ձեր առ խեղճութիւնը քանի՞ օր միտքս կը պրկեմ, լալլու կուգայ:

— Բեղի ո՞վ ըսաւ որ Պետո խեղճ պիտոր մնայ. տ'ես, նայէ ինչեր պիտի ըլլանք, էլար քէսէպիլէյի խօսք պտղիւր սրտին տալար:

— Ասկէ ետքը բերնիս պատճառ ինձոր վար պիտի կրթայ:

— Մատուղ վար հրէ, մարիկ:

— Բա խեղճ Գոհար, խեղճ գոհար:

— Աղէկ օր գիտցար, խեղճ էմ ես, հահ, հահ, հահ, խեղճ էմ, խեղճ էմ, քու աղջիկդ չեմ, մի, ո՞վ պիտի կ'ըլլամ:

— Ինչո՞ւ, քա խեղճ:

— Ողորմած հոգի տէր Ոսկին. տէր պապս հարս քու կրկիդ չե՞ր:

— Է հա՛, ի՞նչ կ'ըլլայ օր:

— Առաջ ի՞նչ էր, քանի փարայի մարդ էր:

— Տէ՛ր ողորմեա, անիկայ ուրիշ մարդ էր, անանկ մարդ գուն ո՞ւր պիտի գտնաս օր: Անի նէ, կրեանքուն կարմիրը գետինը կը

ալ ժողովուրդն է որ կ'ախորժի այս տառալ ցոյցերէն և կ'արեւորութիւն կ'ուզէ տալ անոնց: Երկուքն ալ գովելի չեն, աւելորդ է ըսել:

Գպրոցական գործը ամենէն աւելի համեստութիւն ու պարզութիւն պահանջող գործերէ մին պէտք է նկատել:

Աւելի կ'արեւորութիւն տանք իրական արդիւնքին, քան ցուցամուկութեան:

ՍՄԲԱՏ ԳԱԽԹԵԱՆ

ՇԵՐԱՄՆԵՐԸ

ՇԵՐԱՄՍՏՈՒՆ

Մեր շերամատուները, գրեթէ բնաւ տեղ մը, շինուած չեն ինչպէս որ պէտք է, կամ ինչպէս որ շինուած են Եւրոպայի մէջ, խիստ կանոնաւոր: Մեր մէջ շերամը կը պահուի եղած չեղած տեղը, այնպէս որ իրաւունք ունինք հետեցնելու թէ չարիքին մեծ մասը սակէ ծագում կ'առնէ: Մի կարծեք սակայն որ անպատճառ կանոնաւոր շերամատուներ հաստատուելու յանդուգն առաջարկութիւնը պիտի ընեմ. սակէ աւելի անտեղի խորհուրդ մը չէր կրնար ըլլալ մեզի համար, երբ մեր իսկ բնակարանն — ձգէ կանոնաւորութիւնը — ունենալու կարող չենք շատ անգամ, հետեւաբար, թերեւս աւելի լաւ կ'ըլլայ մեր ունեցած շերամատուները, իրենց անկանոնութեան մէջ օգտակար ընելու միջոցները ցոյց տալ:

Շերամատուներու համար, էն կ'արեւորը այն է որ ասոնք ամեն կողմէ պատահաններ ունենան, որպէս զի հովը, ո՛ր կողմէն որ փըշէ, կարենայ մէջէն անցնիլ: Իսկ այն սենեակները որ շերամապահութեան յատկացուած են, ամեն պարագայի մէջ պէտք է վերածուին հետեւեալ ձեւին, որ թէեւ պզտիկ զոհողութեամբ մը յառաջ կուգայ, սակայն օգին յարակի փոխիսութեան տեսակետով շատ մեծ օգուտներ կուտայ:

Անեական չորս կողմը իրարմէ մէկուկէս երկու կանգուն հաստար հեռաւորութեամբ

կաթէր, աղւոր պալիսճի մըն էր, ետքը պալիսճիները մէկ կ'զան սրտին աղկութեանը համար իրենց տէրտէր ըրին:

— Է մարիկ, մէյ մը աչքըներդ բաց, Պետոն օր դայ մէյմը աղէկ էրէսները նայէ, խնձոր կըլմանի, ես իմ Պէտոս քու լիւրջսած մարդուդ հետ կը փոխեմ, նայիմ:

— Էայ, Աստուած հէմէն չորհրդդ տայ աղջիկ. իմ տէրպապաս, ծառքը քէսէին օր զարնէր, շախմատ ծան կը հանէր, քուկին Պետոս անանկուկ փարա մըն ալ չունի:

— Էս փարա՞ կ'առնեմ կոր, չէնէ՛ կրկի, հէմ կ'ունենայ կունենայ:

— Բա ուրի՞ց:

— Էս կուտամ:

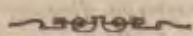
— Բա ո՞ւրից:

— Էս կը պանիմ կը տատիմ, էրիկս կ'աղրեցնեմ:

— Բա ինչո՞ւ:

— Աս ալ խօսք է, գլխաւորս է ըսի, գընաց, հիմա հատկցար ո՛ւ:

— Էայ Աստուած սրտիկիդ կէօրէ՛ տայ, աղջիկնակ: Պերանդ պաղնեմ. ինտո՛ր ալ աղւոր կրես:

(Շերամատուներ)

— Հա ես, սէտիլին պուճախը պիտի էր կըննամ: Հէմ քէփովս պիտոր էրիննամ հէմ տունդուսը հարանիք մը պոնեմ օր կրթաս տեսնաս, ալ բսկիք մը ունիմ:

— Ծօ չես կրնար, կրնա՞լ չուն. չես կրնար, օրդտի, հիմա ինքը պիտիք չի կերցնելով էրթաս պիտոր պարտքերու տակ պիտոր մքոնաս, օրդտի Աղջիկս մէկի, գուն ալ գաւառի էս, ինտո՛ր թողում օր փիս կործանիմ. անանկ չըլիտի չըլիտի պտալ կ'անջըտեւելու մի նայիր, էս ալ մար էմ, իս ալ մար ծնաւ, քար չեմ ա, քանի օր գուն ու սա վրթկած Գոհարը միտքս կիյնաք նէ պիտէս արուն կերթայ, ի՞նչ կուգայ ծառքէս, ի՞նչ պիտի ընէք գտեկրները ըստ Մարգրիտ և սիսա լալ:

Կընիկ մարդիկ մինչեւ աստիճան մը գէմ կը կենան, ան ալ խոհեմութիւն ընել կարծելով, էրիկ մարդիկ երբ պատուով փարուն ալ չեն զիմանար: Էրիկ մարդուն կիյնայ կնիկն տէր կենալ: Պետո բարեբաղդարար ստ պատուոյ զգացումը ունէր, տեղէն ցատկեց ապագայ զրքանչին ձեռքը պաղաւ:

— Աստուած ողորմած է անոր ալ մէկ ճարը կայ, ըստ, գունեւէն դուրս նետուեցաւ:

Գուրտ ելաւ թէ չէ, Գոհար ներս մտաւ, գնաց մօրը վիզը պղծեցաւ, երեսները պաղնեկով պաղնեկով, իր ջերմ համրոյրներուն տակ

ծակեր բանալով խողովակներ երկնցնել և այդ խողովակներու սենեակի վրայի բերանները կափարիչներով ու դուրսի մասերը երկաթէ թելերով ծածկելու է։ Կափարիչները հով վերջած առան միայն բացուելու, իսկ երկաթէ թելերը վնասակար կենդանիներու մուտքը արգելելու համար են։ Հովը ո՞ր կողմէն որ լիջէ միայն այն և մէյ մըն ալ ճիշտ դիմացը գտնուող խողովակներու կափարիչները պէտք է բանալ, որպէս զի շերամատան մէջ գլուխուած ապականեալ օդը տեղի տայ դուրսէն եկող թարմ ու մաքուր օդին։

Օդին հոսանքը ինչպէս մեզ, նոյնպէս և շերամներու համար վնասակար է, ուստի ամեն պարագայի մէջ պէտք է նայիլ որ խողովակները բարձր ըլլան, ու հովը շերամներու վրայէն, առանց անոնց արգելելու, անցնի երկրային։

ՓՈՒՈՅՔ

Անենակները վերոյիշեալ կերպով պատրաստելէ ետք, շերամներու վառքներուն (սէրիկ) համար ալ պէտք է մասնաւոր խնամք տանիլ։

Փռոցքները բնականաբար կ'ընկէ և վերսիւսի (հասրը) կը պտտաւորուին. 3 ու կէս կամ 4 կանգուն երկայնութեամբ և մէկ կանգուն լայնութեամբ. ու կը փռուին՝ շերամատան մէջ ծայրերը տանիքին ու տախտակամածին դամուած ու իրարմէ մէկուկէս երկու կանգուն հեռաւորութիւն ունեցող՝ երկայն ու կանոնաւոր փայտէ սիւներու վրայ չարուած կարգ մը փայտերու վրայ, որոնք զամերով կամ բարակ չուաններով դամուած կամ կապուած են այդ սիւներուն։

Փռոցքները եղեղէ եղած առան, վրան գտնուած տեղեւանման կեղեւները հանել պէտք է, հակառակ պարագային, ոտնախափ դուրսեւելները կը պահուին անոնց մէջ, ու յաջորդ տարին կը վնասեն շերամներուն։

Տաք տրամ հռնաթի համար, առ նուազն 30 փռոցք պէտք է։ Եւրոպայի մէջ երկաթի թելերով շինուած փռոցքներ կան, որոնց միջոցաւ շերամադահլութիւնը թէեւ աւելի արդիւնաւոր կըլլայ, սակայն մեր երկրին համար այդ թելերը ճարել ասկաւին սովորութիւն եղած չէ։

3. Մ. ԱՋՆԱՌՈՐԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դրամաճառ վաճառ Զարգարեան սիրտաւ հրատարակել «Տեսարաններ» որ առաջին գրական հանգիստ մը ձեռք և որ կարենալն է ոտանաւորներ հրատարակելու առաւելութիւնն ունի։ Առաջին օրակին մէջ կարող գրիչներ սկսած են երեւիլ։ «Արդի գրականութիւնը» ըստ նիւթ մը թէեւ, ասկայն պէտք եղած վարկերութիւնը չէ տրուած և խնդիրը ամեն կողմէն չէ արգելուած, բան մը որ տեղի անձկութեան պատճառով միայն կըրնայ արդարացուիլ։ «Դրամի անբարոյականացուցիչ դերը ամուսնութեան մէջ», Լեւոն Մկրտիչեանի համար նոր նիւթ մը չէ, և իրաւունք ունինք յիշեցնելու թէ, միշտ միեւնոյն նիւթին վրայ գրելը կրնայ ձանձրացուցիչ դառնալ։ Երուանդին վրդակը իր ամբողջութեան մէջ սիրուն թէեւ, բայց տեղ տեղ անբնականութիւնը բան մը խլած է կարծես իր

արժէքէն։ Միհրան Յովհաննէսեանի ոտանաւորը «Տեսարաններ»ին ամենէն զեղեցիկ կտորն է և անգամ մըն ալ կը շեշտէ «Իրական կեանքի նուագներ»ու հեղինակին գրական արժանիքը։ Գալով «Խցիւ թէ»ին լաւ կըլլար եթէ յաջորդ պրակներուն պահուէր, առաջինին մէջ աւելի կարեւորներուն տեղ տալով։

Սիմոն Գալըզճեան «Նորավեպը»ին ազգարարութիւնը ընել կուտայ ժամանակէ մը ի վեր անգլական մէկ քանի թերթերու մէջ։ Կը կարծէինք որ ազգարարութիւններու տարօրէն նախութեան մենաշնորհը միայն Ամերիկեան թերթերու վերապահուած էր. սխալըր ենք։ Գրական գրքի մը համար դոնէ պէտք չէ որ աւելի խնամով գրուած ազգարարութիւն մը ըլլար. ինչ կը հասկցուի սա չինական նախադասութիւնէն։

«Ինք հրահանգիչ, զրօնեցուցիչ և հետաքրքրական վեպեր՝ համեմատ վեպեր ընթերցման արժանի՝ կը սարսուռակէ, որք են...»։ ԳԻՏԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

Պատր. Փոխանորդի հրաւերին՝ չորեքշաբթի օր խառն ժողովոյ անդամներէն ունանք թէեւ փութացին անձամբ պատասխանել, սակայն անդամաց օրինական թիւ ճեղապահի ընտրութիւնը։

Խառն ժողովոյ այս արդիւնքը, Պատրիարքարանէն պաշտօնադրով մը հաղորդուեցաւ Դատական դարձայ նախարարութեան։

—Եղիպատի առաջնորդը, որ մայրաքաղաքս կը գտնուի, գրած է իր վիճակի երեւոյցներուն քահանայից, որ հոգեհանգուտեան պաշտօն կատարեն Կ. Պոլսոյ երկրաշարժի զոհերուն համար, ու միանգամայն հրաւիրեն Եղիպատեանկ ազգայինները մասնակցիլ արկածեալներուն ի նպաստ բացուած հանդանակութեան։

—Վաղը Տ. Աբրահամ Եպիս. Մամիկանեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Դանտիլի Ս. Առաքելոց եկեղեցւոյն մէջ որու հիմնադրութեան տարեդարձն ու միանգամայն տօնախմբութիւնն։

—Եէնի-Դարուի Սրբաւորն Տ. Խաչատուր Բահանայ Տ. Գաբրիէլեան իր տասներջուրամեայ բարի սովորութեանն համաձայն, այս տարի ալ յաջորդած է 3718 զրշի հանդանակութիւն մը ընել և նոյնչափ օխայ հաց դնելով յանձնել Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին։

—Սամաթիոյ Թաղական խորհուրդը, թողին Ազգատախանա՝ ընկերութեան Հիմնադիր ժողովի ղեկանին և Տնօրէն խորհուրդին հետ յանձնաժողով մը կազմած է, Տ. Հմայեակ Եպիսկոպոսի նախադահլութեան ներքեւ, երկրաշարժէն հարուածեալներուն նպաստելու համար։ Յանձնաժողովը և աղքատախնամ ըն-

կերութիւնը իրենց հաւաքած նպաստներով ամեն օր բաւական թուով հաց կը բաշխեն։

—Անցեալ ուրբաթ օր Պէրպլեւեան վարժարանի մէջ տեղի ունեցաւ վեց ընթացաւորաներու վկայականաց բաշխման հանդէսը, որուն կը նախադահլի Իգմիրեան Սրբապան. ներկայ էին աշակերտաց ծնողներու մեծ մասը ու վարժարանին համակրողները։ Հանրային կրթութեան նախարարութեան կողմէ Լատա պէյը զրկուած էր։

Պէրպլեւեան էֆ. այս առթիւ շրջանաւարտ կարգին ուղղեալ շատ գեղեցիկ ճառ մը արտասանեց, յորում նիւթ ազատութեան և Հոգեպաշտութեան վարդապետներու գլխաւոր անսովորեաներն ընելով, հերքեց նիւթապաշտներու վառատը։ Պէրպլեւեան էֆ. ի ճառը, թէ՛ հանդիսականներու և թէ՛ մանաւանդ շրջանաւարտ աշակերտաց վրայ մեծ տպաւորութիւն թողուց։ Սոսեցան նաեւ Մէարիֆի պաշտօնեայն ու Սրբապան նախադահլն, որ դովեց Պէրպլեւեան էֆ. ի բաղմարդ իւն ջանքերը և ընթացաւորտ կարգին կոչում ըրաւ իրենց պարտաւորութիւնները խղճի մտօք կատարելու և երկրին օգտակար քաղաքացիներ ըլլալու։

Ընթացաւորաներէն երկուքը Պօսեյի և չորսը գաւառացի են։

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Անցեալ չորաթի օրունէ ի վեր երկրաշարժի նոր ցնցում մը չէ պատուած բարեբաղդաւոր և ապահովութիւնը սկսած է տիրել ամեն կողմ։ Մայրաքաղաքի ժողովուրդը կամայ կամաց կը թաղու պարտկներն ու բացօդեայ տեղերը ուր կեանքը շատ տաղտկալի եղած էր։ Շատեր զիջելով կերթան, քարուկիր տուները երթալով թափաւր կը մնան ու փայտաշէն տուները իրարու ձեռքէ կը յարկըտակուին։ Թուրքիոյ Մայրաքաղաքացիին ենթարկուած այս դժբաղդութեան անտարբեր չեն մնացած օտար երկիրներու մամուլն ու հասարակութիւնը և նպատակները սկսած են տեղալ ամեն կողմ։ Անգլիայի, Ֆրանսայի, Պէրլինի, Բեղրադուրիի, Պրիւքսիի, մէջ մասնախաւ մերեւ կազմուած են օդնելու, երկրաշարժէն վնասուած ընտանիքներուն։ Մայրաքաղաքիս Հեղին դաղթականութիւնը սրտած է Յունաստանի երկրաշարժի զոհերուն ի նըպաստ հաւաքած գումարին կէսը բաշխել Պոլսոյ արկածեալներուն։ Գաւառներու մէջ ալ շատ տեղեր հանդանակութիւններ կատարուիլ սկսած են ի նպաստ մայրաքաղաքացւոց։

—Պոլսոյ Մեծ-Շուկան ամեն օր կը բացուի. խանութպանը կը շարունակեն իրենց ապրանքը ուրիշ տեղեր փոխադրել։ Փչելու վտանգ ապաւնացող շէնքերը կարգաւ վար կառնուին։ Վեհ. Սալիմանի մէկ իրատէին համաձայն շարթուս մէջ մասնազէտներու խումբ մը ըննելով Շուկային ամեն կողմերը՝ տեղեկագիր տուաւ ձեռնհաս իշխանութեան։ Իրեւա արդիւնք այդ ըննութեան՝ որոշուեցաւ որ վտանգաւոր տեղերուն առջեւ փանդակորներ քաշուին ու հաստատուն տեղերու մէջ խանութպանը բնաւ տառաջայն շարունակեն իրենց առեւտուրը։ Այս որոշման վրայ բացուեցան Հալքեօքներու և Մահմետ փաշայի կողմը գտնուող ժամագործներու շուկա-

ները, ինչպէս նաեւ Քիւրքճիներու կողմը: Նորոգութիւնները պիտի սկսին մօտեւ, ու մինչեւ որ աւարտին տանք, խանութ պաննելու մէջ մասը պիտի գտնուի Սուլթան Պաշայի ու Սուլթան Ահմէտի հրապարակներուն վրայ: Ոսկերիչ արհեստագործները իրենց արհեստագետաց ժողովին ձեռքը խնդրագիր մը տուած են Կայս. կառավարութեան, որուն մէջ յայտնելէ յետոյ թէ, տակերիչները ուրիշ արհեստագործներու պէս չեն կրնար տեղափոխուիլ ու ապրին անոյն գրուել, ինչդրեւ են որ իրենց շուկայէն մէջ խախտուած չենքերը փոխուին ու խանութները բացուին:

Վեհ. Սուլթանի բարձր նախագահութեամբ Բաղադրուած խան պաշտօնատան մէջ կազմեալ նպատաւանաց յանձնաժողովին կողմէ՝ հետեւեալ գումարները գանձուած են ի նպատակ. Գոլտոյ երկրաշարժէն վնասուածներուն:

Վեհ. Սուլթանին կողմէ երկու տնային շնորհուած 432000

(Այս գումարէն գտն. Ն. Վեհափառութիւնը 216000 գրչ. ալ շնորհած է մէկտեղելու աշակերտներուն):

Յանուն կայսերական իշխանաց

և իշխանահայ շնորհուած 54000

Արքայի թագաւորին կողմէ 23625

Խալիֆ Ապալան փաշայի » 30000

Օսմ. Կայս. արանգա(երկու տնային) 540000

Պ. Վիլիզ 54000

Երկու եղբայր Զարիֆի և իրենց մայրը 64800

Պ. Էլիսէն Զարիֆուլու 21600

Մայրաքաղաքի «Ֆրանսական միութիւն»էն 54000

Փարիզու «Ալիանս Իգրայէլիթ»էն 11880

«Ալիանս Իգրայէլիթ»ի Պոլսոյ վարչութ. նախագահ Պ. Ֆիլանտրոպի 5400

Ռուսական զեականէն յանուն Բերայի «Ալաբա(Օրիան)»ի 10800

Բարձր. մեծ. Եղբայրս 10800

» Շէյխ իւլ խալիֆ 10800

» Սպարապետը 5400

Գառական փեմ. նախարարը 5400

Մովսէսի փեմ. նախարարը 5400

Արտ. գործոց փեմ. նախարարը 5400

Ներքին » » 5400

Թնդանօթարանի վերատեսուչը 5400

Ելմտական փեմ. նախարարը 5400

Էվլափի » » 5400

Կրթական » » 5400

Հանր. շինութեան » 5400

Եղբայրական խորհրդակներ 2700

Ոստիկանութեան նախարարութեան պաշտօնակներն ու քարտուղարները 10000

(Այս գումարէն 1620 գրչ. ու իրան ձեռք տուած է փեմ. Նազըմ փաշայ)

Ձինուորական հանգստեան թուղթի սնուցիկն պաշտօնակներն ու քարտուղարները 1080

Եղբայրացի Ահմէտ Ֆուստ փաշայ 2160

Թէփէ-Պաշայի պարտիկին փարձակալ Պ. Աբուսօլուպի 1200

Բարձր. Խալիֆ մայրը 29754

«Գրէպի Ժէնէրալ Օթման» 10800

Մուստանա-Պուսա երկաթուղւոյ ընկերութիւնը 1080

1,436,479

Փոխադրեալ գրչ. 1,436,479

Կ. Պոլսոյ թրամվուէյի ընկերութեան

թիւերը 5400

Դրամատէր Պ. Ռընէ Պոսուի 10800

Օսմանեան Ապահովագրական ընկ. 10800

Ղալաթիոյ դրամատէրներէն Պ. Թէստոր Մարգարտաթօ 5400

Պարիսի հանքերու ընկերութիւնը 5400

Հանր. կրթութեան նախարարութեան պաշտօնակներն ու քարտուղարները 5400

Ազարեան Արիստակէս Էֆ. որդիներն ու եղբայրը 21600

Պ. Նախկինակէր 950

1 502,229

—Կ. Պոլսոյ Անգլ. առեւտրական սենեակին արկածեալներուն ի նպատակ հաւաքած գումարը 180 անգլ. սկիլի հասած է:

Վեհ. Սուլթանը հրամայած է որ Բաղադրուած խան պաշտօնատան մէջ կազմուած յանձնաժողովը սկսի նպատակներու բաշխումը: Կայսերական այս հրամանին համաձայն յանձնաժողովը սկսած է քննել արկածեալներու անունները պարտեալող ցանկերը և այս օրերս պիտի սկսի նպատակներու բաշխումը:

—Զրոյց մը եղած ըլլալով թէ՛ երկրաշարժին պատճառաւ քննուելու վրայ եղող շէնքերէն հաստատուն եղողները խալիֆու ու խարխուլները հաստատուն կը ցուցուն, պաշտօնակէս կը ծանուցուի թէ, բնաւ չպիտի հանդուրժուի որ այդ կարգի անտեղի պարագայներու տեղի արտի: Կայս. կառավարութեան քննութեամբ եթէ հաստատուի որ այդ տեսակ բան մը տեղի ունեցած է, հեղինակներուն նկատմամբ ճորձեղներու արտադրութիւններն ի դարձ պիտի դուրսնան: Այդ տեսակ դարձուածներէ մը վնասուածներու համար դատարաններու գանձերը միշտ բաց են շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին:

* * *

—Հանրային շինութեան նախարարութիւնը փափագելով նոր դարի մը տալ մետաքսագործութեան, որ օր քան օրէ յաւաքելով և կարգանալու վրայ է մեր մէջ, առկա տեղեկագիրներ տուած էր Բ. Դրան՝ շէնքերու ծովեան փարձարաններ բանալու Սէլանիկի, Ամասիայի և Անիքաթի մէջ: Այդ տեղեկագիրները նկատուած խան անուններով Պետ. Խորհրդոյ մէջ, երկրին շահերուն շատ նպատաւոր գտնուած և այդ փարձարաններու շինութեան համար եթէ ազդուած ծախքերուն վճարուելն յայտնող տեղեկագիր մը մատուցուած է Մեծ-Եղբայրսին:

—Մուսուլի կողմերը գտնուած արձան մը որ Շամիրամինն ըլլալ կը կարծուէր, Շէյխ երէցին կողմանէ կատարուած մանրազնին քննութենէ մը ու վրան գտնուած սեպագեղ զրկուած արձանագրութենէն՝ զոր յաջորդած է կարգաւ հնազան, յայտնուած է թէ՛ Ասորեստանի թագաւորներէն «Պէլ Հարան Եփու»-ինն է որ իշխած է 741 թուականին:

—Վեհ. Սուլթանը տեղեկութեամբ Օսմանիյէ պատուանշան շնորհած է, Սերալիոյ նախարարութեան, Հանրապետ շինութեան նախարարին և Պետական խորհրդոյ նախագահին: Ա. կարգի Օսմանիյէ՝ Սերալիոյ Արտաքին գործոց և Պատերազմական նախարարներուն ու նախորդ նախարարապետին: Ա. կարգի Մէհմէտիյէ Սպայակոյտի նախագահ Միլլետիյի, պատուանշաններու վերատեսուչ Լէւանիյի և Պէլիստի, քաղաքագետ Պօլիշիյի:

—Սերալիոյ թագաւորը պատուանշաններու

հետեւեալ նախարարութիւնները բրած է.

«Սպիտակ արծիւ»ի Ա. տառիճանը Յուսէֆ Պատրիարքին և Արտաքին գործոց նախարարին: «Ս. Սալա»ի Ա. տառիճանը Կայս. թիկնապահներէն Ահմէտ Ալի և Կայս. Սուլթանիյէ շոգենալին առաջին մեքենալար մկրկով Էսէթ փաշաներուն: Նոյն պատուանշանի Գ. տառիճանը Մովսէսին նախարարութեան երկրապետ շինութեանց անորէն Բաւիլ Էֆէյի: «Թաղօղ» պատուանշանի Ա. տառիճանը Մարտային վերատեսուչ Բայիֆ և Սէլանիկի հրամանատար Ֆէրիք Բիլա փաշաներուն: Նոյն պատուանշանի Բ. տառիճանը Կայս. Սուլթանիյէ շոգենալի հրամանատար Բիֆաթի Գ. տառիճանը Կայս. թիկնապահներէն Մալաթի, Մարտային վերատեսուչ Բաւիլ և Գ. տառիճանը Կայս. թիկնապահներէն տեղափախ Իզմէթ Էֆէյերու:

—Սպանիոյ կառավարութիւնը, «Շարլ Գ.» պատուանշանի Ա. տառիճանը տուած է Բարձր. Մեծ-Եղբայրսին:

—Ապահովութեան անտուկի պաշտօնէութիւնը փոխադրուած է Հանրային պարտուց վարչութեան նոր կառուցուելու վրայ եղող շէնքին դէմի 21 թիւ մեծ տունը:

—Որոշուած է յարկ մը եւս բարձրացնել Միլլետիյի վարձարանին շէնքին վրայ, որ սկսած է անբաւական նկատուիլ աշակերտաց թուոյն տեղից ըլլալուն տալիս:

—Կիրակի օր Վանայէն Մայրաքաղաքս եկան Րուսիայի 73 գաղթականներ:

—«Թարուս» և «Սատուլ» շոգենալները Եանպուէն ձամբայ ելեր են Մայրաքաղաքս բերելու համար Իսլամ ուստաւորները:

—Հոսմայ Պապը Տ. Ազարեան Պատրիարքի իրաւասութեան Ենիքալից, Իզմիլի և Պարսկաստանի կաթողիկ հայերը, որք ցարդ լատին արքեպիսկոպոսութեանց հոգեւոր իրաւասութեան տակ կը գտնուէին:

—«Նէոլոգոս» լրագիրը երկու քնն. սկսեալ գաղարման գաղապարաւորած է մէկ շարքի պայմանաժամով:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Օրթոտոքներու Ամերիկայի մէջ հաստատման հարիւրամեակը պիտի տօնուի սեպտ. 13 25 ին Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: 1794ին Ռուսիոյ Ս. Սինոդը ութն արեւալայներէ պատուիրակութիւն մը զրկած էր Ռուսական Ամերիկայի կամ Ալասկայի մէջ, որ ետքը Միացեալ Նահանգներու թողուցուած:

—Չինու և Ճապոնի մէջ սոյաքար մը սկսած է: Անգլ. և Ամերիկեան նաւաւոր Գորէս մտած են իրենց զեպանատունները պաշտպանելու համար Սէուլի մէջ: 12000 Չինացի զօրք Գորէս կը զրկուին:

—Սանաթիլիէան կղզիներուն մէջ Հանրապետութիւն հաստատուելու և կառավարութեան պետը, Պ. Տօլ նախագահ ընտրուել է:

Օսմ. լիւան 100 զուրուշէն			
Մէհմէտիյէ	108 5	Րուսիոյ բօլ	89 35
Քաւարդ մէհմ	107 10	Նաբոլէոն	87 22
Մանր մէհմ	102 20	Գրիմից	51 15
Մէթալիք	97 50	Անգլ. լիւան	110 8
Գոնալիտ	26 37	Ր. Երկ. Փ. 132 50	583
Մանէթ թղթագրամ 8 30			

«ԾԱՂԻԿ» Ի ՆԱԽՈՐԴ ԹԻԻՐ

Հակառակ մեր կամքին, թերթիս նախորդ թիւին մէջ ալ վրիպած են շատ մը սխալներ, որոնց տպագրական վտրճերը թէեւ կատարուած, սակայն վերջին պահուն թերթին մէկ երեսը ամբողջովին թափած ըլլալուն՝ դրաշարը ժամանակ չէ ունեցած վտրճերով զբաղիլ: Աւելորդ չենք համարիր հոս դնել այդ սխալներէն ամենէն աւելի կարեւորները:

Երես Ա. սխալակ Գ. — «Թաթէս» «Թաթէս» և « չախախաւած » ը՛ « ջախախաւած » պէտք է ըլլան: Երես Բ. — Կարօթ յօդուածին 2-րդ հատուածի 12-րդ տողը՝ « հոգնած » բառը « երգած »: 19-րդ տողը « առգոյն » ը՛ « անգոյն », ու տող մը վարը « նայուածք » ը՛ « նայուածք » պէտք է ըլլան:

Երես Բ. սխալակ Գ. — Այլադէտնի յօդուածին Ա. տողը « Գարբէլ » պէտք է ըլլայ « Կարապետ »:

Երես Գ. սխալակ Բ. — Եւտերպէի յօդուածին 7-րդ տողը, « ըդն » բառը « ձայն » ու 28-րդ տողը, « ծը նան » ը՛ « ծնած » պէտք է ըլլան:

Երես Գ. սխալակ Բ. — Զուգադէտնի յօդուածին երկրորդ հատուածի 3-րդ տողը, « կը կենայ » ը՛ « կը հեւայ », երրորդ հատուածի 5-րդ տողը, « կը լուսագեղէն » ը՛ « կը լուսագեղէն » ու Գ. սխալակի 4-րդ հատուածին 6-րդ տողը, « ետգապտոյս » ը՛ « երգապտոյս » պէտք է ըլլան:

خزينة فنون

ԽԱՂԻՆԻ ՅԻՒՆՈՒՆ. — Շաբաթ ամի երթ Գրական, Գիտական և Բանաստեղծական. ամէն հինգշաբթի կը հրատարակուի, Ծաղիկի հրատարակչին գրաստանէն: Թերթը կը բաղկանայ ութն երեսներէ, ունենալով իր մէջ առանձինն երկու թերթօն եւրոպական ու տեղական կեանքերէ առնուած: Իւրաքանչիւր թերթը կը ծախուի 10 փարայի. տարեկան բաժանորդագիրն Կ. Պոլսոյ համար 10, դաւաններու համար 23 զրուէ է: Խմբագրութիւնը յանձնուած է կարող և ծանօթ գրիչներու, որք ամէն բանէ աւելի հոգ կը տանին ոճին միօրինակութեան և լեզուին կանոնաւորութեան:

ՀԱՄԱՊԱՌԻՐԿ-ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՅՆԱԼ

ԱՊԱՆՈՎԱԳՐ. ԲՆԱԵՐՈՒԹԻՒՆ ԲՆԱԳԵՄ ՀՐԳՆԻ	
Դրամադրութիւն	Փր. 8 000 000
Պահեստի գրամ	» 8 100 000
Տարեկան հասոյթ	» 19 532 000

Ընկերութիւնը ֆոնԱ.ԴԱՐՁ ԵՐԱՇ-ԽԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Կապահովագրեն միջբանոցներ և բնակութիւններ, ասանց մէջ գտնուած վաճառքներն ու կարասիները խիստ չափաւոր սակագրիներով:

Իրաւոր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՐԵՆԻ ԱՍՏՈՒԱՍՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահճէ-Գափու, Անտիտարի Խան 12, 13, 14

ՏՕՔԹԷՕՒ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Մանադէտ կանանց և ծնողածիգական գործարաններու հիւանդութեանց:

Կըղարմանէ ամեն տեսակ հիւանդութիւն՝ մանաւանդ իւր մանադիտութեան վերաբերեալները:

Ամեն օր մինչեւ կէս օր հիւանդ կ'ընդունի իւր տունը, Բանկալթի, ձէպէլ փողոցի անկիւնը, Մէրթէպը Հարպիլէի հեծելարանի դիմացը, Թ. 133: Կէս օրէն վերջը կը գտնուի Պոլսոյ կողմը կամուրջի գլուխը, Քիւլչիւքեան գեղարանը: Ուրբաթ օրերը մինչեւ կէս օր իւր տունը և

երկուշաբթի օրերը կէս օրէն վերջը յիշեալ գեղարանը իրեն դիմող հիւանդները ճրիաբար կը դարմանէ:

* * *

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

Նորածուկ մեղք մարդկային սեռի, Կամ ափսոսանքով հիւանդութիւնը:

— Պարբէշի բժշկական վարժարանէն վըկայեալ վիրաբոյժ, Մկրտիչ Էֆ. Թիւթիւնճեան՝ Պալէնց գրաստան միջոցաւ հրատարակել տուած է այս անուն գիրքը, որ երկասարկական անփորձութեամբ յառաջ բերուած շատ մը հիւանդութեանց վրայ կը խօսի: Իր՝ միանգամայն հանրային առաջնութեան վախարակ աւելն անհատ պէտք է կարգայ այդ կարեւոր հեղինակութիւնը, որ 71 երեսներէ կը բաղկանայ և ութը աստուար երկասարկներու պատկերները կը կրէ: Գինը 4 դահեկան է:

* * *

ՄԷՃՄՈՒՍՅՈՒ ՌԱՊԻՐԱԹԸ ԲԷՍՄԻՅԷ

Կառավարական ամէն կարգի պաշտօններու գող-գրիւնէն և թուրքերէն համապատասխան անունները պարտաւորով կարեւոր գործ մ'է: Գին 2 զրէ:

ՌԱՂԱՅՈՅՑ Պարսկերէն լեզուի: Շատնեան յեզուի ուսուցիչներէն և առաջնակարգ փաստաբաններէն Տ. Սարգսեան ջարտութիւն Էֆէնտի ազգային վարժարաններու համար պատրաստած է այս ընտիր գիրքը, որուն պէտքը զգալի էր բաւական ժամանակէ ի վեր: Գիրքը կը պարփակէ իր մէջ կարգ մը հետաքրքրաշարժ և բարդալից պատմութիւններ, բանաստեղծական գողարիկ կտորներ, զորս խնամօք ընտրած է հեղինակը, և որ կարեւորագոյն է, իւրաքանչիւր բառի հայերէն խմբագր, ընթերցման եղանակն ու մասնիկներու քերականական ծանօթութիւններն գրած է, արձակ ու բանաստեղծական հատուածներու տակ: Պարսկերէն սորվելու փափաքող ամեն անհատ պէտք է գնէ այս գրքէն հատ մը, գինը 5 զրէ է, և «Ծաղիկի» հրատարակչին գրաստանը կը ծախուի: Գաւառները գտնուող ուսուցչաց՝ Ա) փարսեաց նամակագրոյ մը փոխարէն՝ մէկ մէկ օրինակ կը գրուի իրեն նույնը:

ՁԵՆՔ ԲՆԱՌՈՒՆԻՐ

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գաւառներէն թերթիս Հրատարակչին ուղղուած շատ մը նամակներ «Ծաղիկ»-ի բաժանորդագրութիւնը կը խնդրեն, այլ և այլ սրտաճառներով յետաձգելով բաժանեցինը: Ուստի այս առթիւ կը ծանուցանենք թէ՛ չենք կրնար տարուիլ բաժանորդագրութիւն ընդունիլ, քանի որ Ծաղիկի տարեկան բաժանեցինը կարեւոր գաւառ մը չէ, և երկար բարակ հաշիւ բռնելը չարժէ:

Ծաղիկի 10-րդ թիւէն վերջը՝ բաժանորդ գրուել ազդող հին բաժանորդներն ալ պէտք է ժամ առաջ զրկեն իրենց բաժանեցինը, եթէ կազմեն որ թերթը կանոնաւորապէս շարունակուի գրկուիլ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ծաղիկի բաժանորդներու գործառնաց ազդարարութիւնները՝ տաք տաքն աւելի չըլլալու պայմանաւ՝ մէկ մէկ անգամ պիտի հրատարակուին թերթիս աղգարարութեանց բաժնին մէջ առանց վարձքի: Ուստի կը խնդրուի Ծաղիկի բաժանորդներէն ժամ առաջ զրկել իրենց այդ կարգի ազդարարութիւններն:

ԱՐՏՈՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. «ԾԱՂԻԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ. Պոլիս, Մահմադ փաշա Զորագործի Խանի կարգը թիւ 64

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՍՏՈՒՆ ԲՆՏԻՐ ԹԷՅԻ

Մեր վաճառատուներ, որ ուղղակի Ձերնատանէ և ձափայէ բերել պուրած ընտիր թէյերու կեղծոն մըն է, թէ իր թէյերու աղէկութեամբ և թէյ գինեւորներէն համեմատ աժառակութեամբ քիչ ատենուան մէջ թէյատէրներու մեծ քաջաշնորհեան արժանացած է. ամեն անոնք որ կը փափաղին ընտիր և միանգամայն աժառակ թէյ գինի, թող հաճին այցելել մեր վաճառատուներ. անդամուան մը փորձը մեզք չէ:

Մեր վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ուսուսական ընտիր սամովարներ, թէյամաններ ևն. ևն. միշտ ընտիր, միշտ աժառակ:

ԱԶԳ. — Կեղծերէն զգուշանալու համար կ'աղաչենք որ ամէն առաքելու վրայ մեր վերադրեալ մարգան փառէք: